

NORRBRUK

**Bönder på resa
för att inspireras
till mer bete**

6 Offentlig
förevisning

8 Gäss, tranor
och bävvar!

10 Ät hela
Västerbotten!

NORRBRUK

Länsstyrelsen i Norrbottens län

Landsbygdsenheten

Postadress: 971 86 Luleå

Tel: 010-225 50 00 Fax: 0920-22 84 11

www.lansstyrelsen.se/norrbottn

Länsstyrelsen i Västerbottens län

Enheten för landsbygd och regional utveckling

Postadress: 901 86 Umeå

Tel: 010 - 225 40 00 Fax: 090-128 94

www.lansstyrelsen.se/vasterbotten

Ansvarig utgivare: Kajsa Berggren

I redaktionen: Personal från Länsstyrelserna i Norr- och Västerbotten

Tryck: Taberg Media Group, Taberg

Papper: Galerie Art Silk 130 g

Grafisk form: TR

Omslagsbild: Avvanda lamm av raserna finull, finull/dorset och finull/dorper på Öja gård.

Foto: Hanna Lindgren

Upplaga: 6450

ISSN: 1234-4567

För prenumeration, avprenumeration och adressändring kontakta sara.borgstrom@lansstyrelsen.se

3 | Fototävling

4 | Markuppföljning av din SAM-ansökan

6 | Offentlig förevisning – vad gäller?

8 | Storfåglar och bäver – problem i jordbruksmark

10 | Livsmedelsstrategier i länen

12 | Naturbeten – inspiration på resa

14 | Annonser

16 | Djurvårdsersättningar

FRÅN REDAKTIONEN

Onödigt spännande sommar?

När jag skriver detta är det ca 10 dagar kvar av maj. Och när ni fått detta nummer har det gått ungefär lika många dagar av juni. Jag har funderat lite på vad som kan hända under sommaren och hur det påverkar företagen. Lite reflektioner från min sida:

Extremväder i Norrland?

Tänker på det som hänt i norra Italien. Under ett års tid upplevde man den värsta torkan på sju decennier. Sen kom plötsliga kraftiga regn med massiva översvämningar och jordskred som följd. Det jag funderar på är när det händer oss? Översvämningar är svåra för oss att hantera men torka kan hanteras genom att skaffa bevattning. Kanske läge att fundera på det? Skulle vi få torka månader i sträck blir det ett ofattbart tuft slag för alla djurföretag. Sannolikt? Ja, svårt att säga, men sannolikheten för extremväder ökar bara för varje år som går.

Räntecheck för många företag?

Undrar hur mycket räntan måste fortsätta att stiga innan den går ner igen? Vi får kanske se rörliga bottenlåneräntor över 5 - 6% innan det vänder? Men räntan är fortfarande låg om vi jämför 30 år tillbaka. Många företag sägs sätta om sina fasta räntor under 2023, och det kan bli några hundra tusen till i kostnader för de som är skuldsatta.

Jordbruket behöver en Aurora-övning

Det skrev Stefan Ljungdal i en ledare i Jordbruksaktuellt för ett tag sedan. Det kunde inte vara mer rätt. Det pratas mycket om livsmedelsberedskapen men fokus är ofta på vad som händer efter att produkter lämnar lantbruksföretagen. Men om det blir krig, hur fungerar det i primärproduktionen? Vi har nyligen startat ett beredskapsprojekt som ska förbereda lantbruket för det, men vi skulle verkligen behöva en riktig övning framöver. Först när vi övar oss verkligen ser vi om vi har identifierat alla risker och hanterat alla sårbarheter som företagen kan utsättas för. Vi får jobba för att en sådan övning blir av.

Utmaningar stärker företagandet

Hur konstigt det än låter så stärker olika utmaningar företagandet. Efter Ukrainakriget utsattes många företag för de största utmaningarna på flera decennier. Men tack vare många företagens vilja, kreativitet och samarbete så har de tagit sig igenom det. Och det har stärkt dem.

Jag är inte orolig för framtiden, men jag ser att vi kan förbereda oss mer. Det behövs för att stärka konkurrenskraften gentemot vår största konkurrent – importen.

Ove Karlsson
Enhetschef landsbygdenheten
Länsstyrelsen Norrbotten

KOM IHÅG!

Vem tar årets bild på landsbygden?

Kom ihåg att skicka in bilder till fototävlingen som pågår under hela året! Bilderna ska alltså illustrera landsbygd på valfritt vis. Alla ni läsare har eller tar fantastiska bilder från landsbygderna i våra nordligaste län. Bilder som illustrerar landskap, djur, natur, människor, kultur, arbetsplatser, ja allt som utgör våra landsbygder! Vill ni dela med er av era bilder till de övriga läsarna? Var då med i 2023 års landsbygdsfototävling!

Så här fungerar det:

Vilka får delta?

Alla som vill dela med sig av sina bilder från Västerbottens och Norrbottens landsbygder.

Finns det några regler?

Alla de bilder som skickas in får framöver användas i tidningen Norrbruk och för de båda länsstyrelsernas landsbygdsarbete mot det att fotografens namn anges i bildtexten. Är det personer med på bilderna så behöver det så klart vara godkänt av dem att bilderna publiceras!

Hur väljs vinnaren ut?

Länsstyrelsen väljer ut minst 20 bilder som läggs upp på Länsstyrelsens Facebook sida *En levande landsbygd - Länsstyrelsen Västerbotten* där har alla möjligheten att gå in och rösta genom att göra tummen upp för sina favoritbilder. Den bild som sammanlagt fått flest likes, blir årets vinnarbild!

Vad vinner man?

Priset till den vinnande bilden är en övernattnings för två personer i träd-hotellet hos Granö Beckasin eller hos Treehotel Harads.

» Vi vill ha tävlingsbidragen oss tillhanda senast den sista november 2023.

» Varje deltagare får skicka in max 2 bilder.

» Bilderna mejlas i hög upplösning (det brukar räcka med den som tas i en mobiltelefon) till e-postadress tips.norrbruk@lansstyrelsen.se, namnge mejlet med "**Fototävling 2023**".

» I ditt mejl med tävlingsbidragen anger du även ditt namn och din postadress.

Markuppföljning och kommunikeringar

I början av juli kommer det första utskicket att göras från analys av markuppföljningen. Du kan få brev flera gånger under året, beroende på när och om avvikelser hittas i analysen. Analysen pågår fram till mitten av september.

Utskickerna görs löpande för att du ska kunna få informationen i så god tid som möjligt för att kunna göra de ändringar eller skicka in de foton som behövs för din ansökan om stöd.

Kommunikering angående aktivitet, det vill säga hur du sagt att du ska sköta din mark i din SAM, skickas ut under hösten.

Du kan göra något av följande:

- Ändra grödkod och skiftesgränser på skiftet. Enbart en gröda per skifte är tillåtet.
- Dra tillbaka hela eller delar av din ansökan. Det gäller till exempel om du inte haft möjlighet att sköta marken som du hade tänkt dig.
- Skicka in ett geotaggat foto som styrker att du har genomfört aktivitet på ditt skifte eller att du uppfyller villkoret.

Du kan bara göra ett av ovanstående alternativ per skifte och avvikelser. Har du exempelvis ändrat grödkoden ska du inte

även skicka in ett geotaggat foto på samma skifte och avvikelser. I del fall du inte har uppfyllt villkoret om aktivitet fram till i mitten av september kommer du att behöva visa det med ett geotaggat foto. Du ska ha gjort aktiviteten och tagit fotot senast den 31 oktober.

Mobilappen för geotaggade foton – så här fungerar det!

Du som får brev om resultat från uppföljningarna kommer där att få information hur du gör för att skicka in geotaggade foton. Jordbruksverket ansvarar för att lansera den mobilapp som du ska använda för detta.

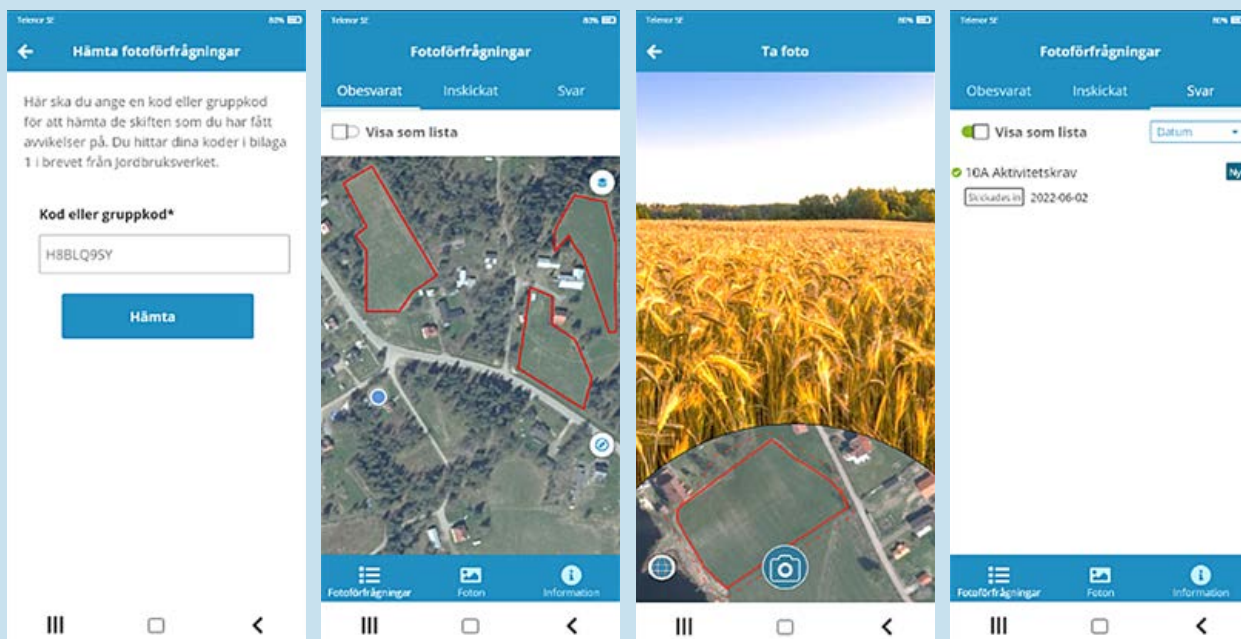
Vad är geotaggade foton?

Det är foton med tillhörande data så som GPS koordinater och tidpunkt för när fotona togs. Dessa foton ger Länsstyrelserna möjlighet att göra bedömningen av markanvändning och aktivitet utan besök i fält.

Om du själv inte vill eller kan använda mobilappen kan du ta hjälp av någon annan, till exempel en anhörig eller en konsult, som skickar in foton via appen för din räkning.

INFO

Det är viktigt att du fotograferar enligt instruktionen. Plats, riktning, datum och tid blir inbäddat i fotot. Det fungerar INTE med vanliga mobilfoton, utan bild måste tas med appen.

Om du inte åtgärdar avvikelser kan du få avdrag

Om du inte skickar in ett svar genom att ändra i din SAM-ansökan eller genom att skicka in ett geotagat foto, kvarstår resultatet från uppföljningen.

Om resultatet kvarstår kommer du att få avdrag på utbetalningen av stödet. Avdraget beräknas alltid på hela skiftets areal.

Ändra eller dra tillbaka din ansökan

Om du vill ändra eller dra tillbaka hela eller delar av din ansökan så kan du göra det i SAM Internet.

31 augusti – Sista dag att i vissa fall ändra grödkod och skiftesgränser i ansökan.

31 oktober – Sista dag att dra tillbaka skiften i ansökan.

Hållbar användning av bekämpningsmedel SMR 8 – ett "nytt" grundvillkor

Från och med år 2023 finns det ett grundvillkor som rör hållbar användning av bekämpningsmedel.

Vid en kontroll av grundvillkoren kommer Länsstyrelsen att titta på att den som utför sprutningen har rätt utbildning, att de växtskyddsmedel som förvaras på gården lagras på rätt sätt, att den utrustning som används har ett godkänt beslut eller ingår i undantagen, samt att tillstånd finns om växtskyddsmedel sprutas på marker i vattenskyddsområde eller Natura 2000-område.

Fyll i sprutjournalen

Se till att sprutjournalen fylls i vid varje spruttillfälle. Journalen ska gå att följa minst tre år bakåt i tiden. Alla fält i journalen ska fyllas i. Sätt streck i de fält på journalen som inte är aktuella.

Tänk på att det är den som är uttagen till kontroll av grundvillkoren som är ansvarig för att sprutjournalen är korrekt ifylld, även om man hyr in någon som för bekämpning. Om du lejer, se till att du får en kopia på sprutjournalen.

Förvara växtskyddsmedel säkert

När växtskyddsmedlet inte används ska det förvaras på ett sådant sätt att det inte innebär någon risk för skada på människors hälsa eller miljö.

Använd godkänd utrustning

Spridningsutrustningen som används ska vara godkänd. Utrustning som är godkänd har ett testprotokoll och ett beslut från Jordbruksverket kopplat till sig och en klisterdekal (kontrollmärke) fäst på utrustningen. Om utrustningen är yngre än tre år behövs inte beslut eller märkning. Viss utrustning är undantagen, för mer information besök Jordbruksverkets hemsida.

Tänk på att det är den som är uttagen för kontroll av grundvillkoren som är ansvarig att visa godkänd utrustning använts även om man hyr in någon för bekämpning. Säkerställ därför att du får en kopia på godkännandet eller ett intyg på att utrustningen är yngre än tre år.

Natura 2000 och vattenskyddsområde

Om växtskyddsmedel används inom Natura 2000-område eller vattenskyddsområde ska tillstånd kunna uppvisas vid kontroll. Tillstånd utfärdas av kommunen för vattenskyddsområden och av Länsstyrelsen i Natura 2000 område.

För mer information besök Jordbruksverkets hemsida, sök på "SMR 8".

När behöver du tillstånd för Offentlig förevisning?

Det har funnits en del funderingar om vad som gäller när man vill förevisa djur för allmänheten. De grundläggande reglerna för det som kallas för offentlig förevisning av djur finns att läsa på Jordbruksverkets websida. Den nu gällande föreskriften heter: Statens jordbruksverks föreskrifter om djurhållning i djurparker m.m.; (SJVFS 2019:29, Saknr L 108).

Reglerna finns i Djurskyddsmyndighetens föreskrift om djurhållning i djurparker, som kom redan 2004 (DFS 2004:19). Sedan 2004 finns det till utrymmeskrav också för tamdjur. De gäller för utrymmen inomhus både med och utan visning. Det finns även krav på hagarnas storlek. Bestämmelserna gäller till exempel för hästar, kor, får, höns och kaniner.

Grundtanken är att djur som hålls på någon typ av besöksanläggning, utsätts för större stress än andra djur, eftersom de hålls för att besökare ska kunna titta på djuren och ibland även klappa och umgås med djuren. Utrymmeskraven innebär att varje djur ska ha tillgång till en yta som är baserad på att djuret ska ha en möjlighet att gå undan när djuret vill och på så sätt kunna minska stressen.

En annan viktig grundtanke är att djur ska få möjlighet att utföra sina naturliga beteende. Därför är det viktigt att djurutrymmen både inne och ute, ska utformas enligt djurets artspecifika krav och berikas på ett sådant sätt att djuren har möjlighet att bete sig naturligt. Berik-

ningen omfattar såväl fysiska egenskaper i djurets miljö som de dagliga skötselrutinerna.

De nuvarande reglerna för offentlig förevisning gäller för alla djurparker och för alla andra typer av anläggningar som visar upp djur för allmänheten. En anläggning eller en likande verksamhet som visar djur för allmänheten under minst 7 dagar per år räknas som djurpark, när det gäller reglerna om att få visa djur offentligt på anläggning. Reglerna gäller alltså inte bara de anläggningar som man i dagligt tal kallar för djurparker, utan omfattar också exempelvis restauranger som visar djur, till exempel ett akvarium, stadsparker och 4H-gårdar som visar djur.

Alla anläggningar som visar djur offentligt måste godkännas av länsstyrelsen innan de tas i bruk. Länsstyrelsen tittar då på om djurens utrymmen är tillräckligt stora, om inredningen stämmer med djurens behov, och att djuren kan bete sig naturligt, samt att personalen har rätt utbildning.

Utbildningskravet är mycket viktigt. Kunskap behövs så att djuren sköts om och hålls på ett bra sätt. Det minimerar de negativa effekterna för djuren att leva i begränsade utrymmen och stressen att visas upp offentligt för människor. Den som ansvarar för djuren ska bland annat veta vilka naturliga beteenden som djuren har, vilka berikningar i miljön som är viktiga för djuren och förstås vilken skötsel som djuren behöver.

Om anläggningen kommer att visa upp djur av vilda arter så behövs ytterligare ett annat tillstånd från länsstyrelsen för detta. Anläggningar som vill visa upp hotade djurarter behöver dessutom ytterligare särskilda tillstånd för att få göra det.

Vilka typer av anläggningar som behöver godkännande för att visa upp djur offentligt varierar. Det kan vara större djurparker med många olika djurarter, hägn där man visar upp renar, hägn där man visar upp älgar och 4H-gårdar, men även andra mindre verksamheter i lantlig miljö där man annonserar att man visar upp djur för allmänheten.

Det kan vara svårt att på förhand bedöma om en anläggning behöver tillstånd för offentlig förevisning. För vissa typer av anläggningar är det enkelt att avgöra, medan vissa verksamheter kan ligga lite mer i gränszonen. Kontakta länsstyrelsen om du är tveksam om din anläggning behöver tillstånd eller inte, så att vi kan bedöma om behovet finns.

Kort om besöksverksamhet och hygienregler

Besöksverksamhet är ett annat begrepp som också omfattar verksamheter där man visar djur. Om man har offentlig förevisning av djur så har man i regel även besöksverksamhet och måste då följa de upprättade hygienreglerna.

Exempel på verksamheter som anses vara besöksverksamhet:

- Bo på lantgård eller öppen gård, lantbruk som erbjuder grupper eller skolklasser att komma på besök på gården.
- Stadsbondgårdar, 4H-gårdar, friluftsgårdar, fäbodrar, museum.
- Ridskoleverksamhet, turridning, ridläger, ponnyridning på marknader.
- Akvarier, tropikarier, djurparker, mini-zoo, vilthägn.
- Turer med draghundar.
- Alla besök som görs av vård- och terapihundar.
- Djur som tas med för ponnyridning eller för att bli klappade på en mässa, utställning eller liknande.

Den typen av verksamhet ska anmälas till länsstyrelsen i det län där verksamheten finns. Anmälan behövs inte om verksamheten har färre än tre besök per

kalenderår. Alla besökare måste informeras om vilka hygienregler som gäller på anläggningen. Alla besökare ska även erbjudas möjlighet till handtvätt med kallt vatten, flytande tvål och engångshanddukar, samt tillgång till handdesinfektion i närheten av djuren som besöks.

Mer information om besöksverksamhet och hygienregler finns på Jordbruksverkets websida och på länsstyrelsernas websidor.

Regler att tänka på

Den person som har ansvaret för djurhållningen och djurens skötsel på anläggningen ska ha lämplig utbildning och erfarenhet. Vad som är lämplig utbildning och erfarenhet blir en bedömning som Länsstyrelsen gör i sin tillståndsprövning. Kraven varierar förstås beroende på vilket/vilka djurslag det gäller.

Alla anläggningar som visar upp djur offentligt ska ha en veterinär knuten till sig. Veterinärens uppgift är bland annat att förebygga och behandla sjukdomar hos djuren och ge råd om hur djuren kan skötas och hanteras på bästa sätt.

Anläggningar som visar upp vilda djur ska dessutom ha en zoolog knuten till sig. Zoologen ska bland annat ge råd om djurens miljö och foder.

Det finns omfattande regler om hur stora utrymmen de olika djurslagen ska ha och hur utrymmena ska vara utformade. Detta är viktigt för att alla djuren ska kunna bete sig naturligt och inte kunna skada sig själva, varandra eller människor omkring dem.

Djuren ska ha tillsyn minst en gång om dagen och tillsynen ska anpassas efter den djurhållning som bedrivs. Den måste vara så grundlig att brister och missförhållanden snabbt upptäcks och åtgärdas.

Djuren ska normalt sett hållas i par eller i grupp. Flockdjur bör hållas i större flockar för att få en socialt lämplig grupp. Djuren ska hållas lösgående och får inte hållas tjuvdrade.

Djuren som visas upp måste även ha tillgång till bakhägn som ligger i anslutning till utrymmet. Bakhägn är till för att under en kort tid förvara djur som vill eller som behöver kunna gå undan från allmänheten. Ett bakhägn bör inte ha någon direkt insyn av allmänheten.

Om något djur blir sjukt eller skadat måste det även finnas närbelägna utrymmen där djuren kan tas om hand och dit allmänheten inte har tillträde.

Om det finns ett "klapphägn" på anläggningen där publiken har möjlighet att klappa och umgås med djuren så måste djuren även där ha möjlighet att komma undan publiken. Djuren i ett "klapphägn" ska ha kontinuerlig övervakning av personal så att inga olyckor händer, där djuret eller en besökande skadas. Till exempel om ett barn börjar springa efter djuren kan det hända att någon skadas.

Behöver du hjälp att förebygga skador från tranor i Västerbotten?

Populationerna av trana och sångsvan har ökat kraftigt i både Norrbotten och Västerbotten. Fåglarna orsakar skador på grödorna vilket leder till stora problem för en del lantbrukare. Tranor står för omkring 90 procent av de anmälda skadorna. Det handlar främst om tramp- och betesskador på kornfält under hösten. Sångsvan står för resterande 10 procent, främst skador på vall under vår och sommar.

För att hjälpa drabbade lantbrukare har Länsstyrelsen Västerbotten sedan 2019 bedrivit ett projekt för att minska skadorna. Även i Norrbotten drivs ett liknande projekt.

Ett samordnat skadeförebyggande arbete

– Metoden går ut på att skrämma och styra fåglarna till avledningsåkrar, där de får beta ostört. Det är en beprövad metod som används på flera platser i Sverige. Väl genomförd minskar metoden skadorna och den har även en långsiktigt förebyggande effekt mot skador, berättar Peter Näslund, viltskadehandläggare på Länsstyrelsen Västerbotten.

Fåglarna skräms med olika typer av utrustning, avancerade fågelskrämmor som låter och rör på sig, till avledningsåkrar med foder i närheten av de drabbade åkarna. Timanställda skrämselekonstuler hjälper lantbrukarna med utrustning och ger instruktioner och råd i arbetet.

– Våra utvärderingar visar på goda resultat. På vissa platser har skadorna minskat med över 70 procent, säger Peter Näslund.

Fler kan få hjälp i år

Länsstyrelsen Västerbotten har idag tre arbetsgrupper som jobbar med skadeförebyggande arbete, en i Kåge i Skellefteå kommun, en i Löfvånger samt en vid slättområdet söder om Umeå. Det är områden som är särskilt utsatta. Arbetet fortsätter under 2023 och målsättningen är att hjälpa fler lantbrukare och minska skadorna ytterligare.

Arbetet samordnas av Länsstyrelsen Västerbotten tillsammans med lantbrukarna, LRF, jägarna och Västerbottens ornitologiska förening.

Bidrag för egna åtgärder

För att få ersättning för skador från fåglar som är skyddade enligt EU:s fågeldirektiv, till exempel sångsvan, trana, vitkindad gås och sädgås, krävs att man först gjort förebyggande åtgärder. Som markägare och lantbrukare är du själv ansvarig för att sådana åtgärder genomförs. Du får ingen ersättning för skador från exempelvis kanadagås och grågås - fåglar som inte är fredade. Dessa fåglar måste du jaga själv eller ta hjälp av jägare.

Lantbrukare kan ansöka om bidrag hos Länsstyrelsen för åtgärder som syftar till att locka och skrämma fredade fåglar från skadedrabbade åkrar. För olika typer av skrämseleutrustningar kan du få bidrag med 80–100 procent av kostnaden.

Efter samråd med Länsstyrelsen är det även möjligt att få full ersättning för avledningsåkrar eller avledningsfodring.

Ersättning för skador

Om det trots försök med skadeförebyg-

gande åtgärder inte går att förebygga skadan kan Länsstyrelsen ge full ersättning för skador som orsakas av fredade fåglar. Skadan måste då besiktas av en besiktningsman innan det skadade spannmålsfältet skördas.

Om skadan inte har kunnat förutses kan Länsstyrelsen betala ut ersättning även om förebyggande åtgärder inte har genomförts.

Kom ihåg att alltid anmäla skadan till Länsstyrelsens besiktningsman så fort som möjligt och tänk på att besiktningsmannen inte kan genomföra och godkänna en besiktning om grödan redan är skördad.

– Det är viktigt att vi får en bra helhetsbild av skadorna i länet. Anmäl därför alla skador till Länsstyrelsen, säger Peter Näslund.

Skydds jakt en sista utväg

Vid den senaste jaktöversynen genomfördes vissa ändringar för trana, sångsvan och vitkindad gås. Ändringarna innebär att arterna under vissa delar av året och med de villkor som anges i Jaktförordningen Bilaga 4, kan skydds jagas på eget initiativ. De fåglar som faller ska återrapporteras via Viltdata.

Länsstyrelsen kan utöver dessa tider bevilja skydds jakt på fredade fåglar för att förhindra allvarliga skador på gröda. Det ska ses som ett sista alternativ efter att förebyggande åtgärder inte gett resultat.

FAKTA

Så ansöker du

Du som vill ansöka om ersättning för skador eller bidrag till förebyggande åtgärder, skicka din ansökan senast 31 oktober. Ansökan skickas via e-post till vasterbotten@lansstyrelsen.se.

Välkommen att kontakta oss

Är du lantbrukare och har problem med skador från trana, sångsvan eller andra fredade fåglar? Kontakta oss för mer information.

Kontaktpersoner Länsstyrelsen Västerbotten

Peter Näslund, samordnare/vilthandläggare, 010-225 44 44
Ingemar Nilsson, besiktningsman Umeå, 070-636 56 50
Anders Lundström, besiktningsman/skrämselekonstuler Kåge, 070-378 22 17
Anders Nilsson, skrämselekonstuler Löfvånger, 070-398 94 73
Länsstyrelsens växel, 010-225 40 00

Problem med bäverdammar

Ibland orsakar bäverdammar problem med höga vattennivåer och översvämningar som påverkar skogs- och åkermark negativt, till exempel att marken hamnar under vatten eller blir sank. Skador kan också uppkomma längs sjökanter och vattendrag där bävrar faller många träd.

För skador som uppkommer på grund av bäver finns det inte möjlighet att få ersättning eftersom bäver inte är en fredad art. Den allmänna jakttiden i Norrbotten och Västerbotten är från 1 oktober till och med 15 maj.

Åtgärder som inte kräver tillstånd

Förutom jakt under allmän jakttid så finns ett antal förebyggande åtgärder för att förhindra skador.

För att hindra att bävrar faller träd kan markägare sätta upp nät runt träden.

Gör så här:

- Fäst ett kraftigt nät runt trädets stam. Nätet ska täcka stammen från marken och upp till cirka en meters höjd.

- Fäst ihop nätet noggrant. Lämna utrymme mellan nät och trädstam, så att trädet kan växa.

Markägare har också möjligheten att reglera vattennivån i ett dämme genom ett rör. Då behöver bävern inte ge sig av. Detta är ofta en mer långsiktig lösning än att riva en dammbyggnad.

Gör så här:

- Placera röret i dammbyggnaden på den höjd som vattennivån ska ligga. Röret ger en permanent läcka i bäverdämmet som bävrarna inte kan stoppa.
- Dra röret någon meter från dämmet och konstruera det så att bävrarna inte kan känna eller höra vattnet flöda in i röret. Inloppet till röret bör byggas med ett skydd av stängselnät som placeras vid och runt mynningen.

Rivning av bäverdamm

Under perioden 1 maj till 30 september får bäverdammar som orsakar eller riskerar orsaka allvarlig skada rivas utan särskilt tillstånd från Länsstyrelsen.

För att riva en bäverdamm krävs jakt-rättshavarens medgivande. Rivningen får inte medföra någon åtgärd på själva bäverhyddan. En bäverdamm som är nödvändig för en bäverhydda eller bävers boplatz får inte heller förstöras.

Att riva sådana dammar kräver alltid ett särskilt tillstånd. Ligger dammen i ett Natura 2000-område kan du också behöva tillstånd. Kontakta Länsstyrelsen för samråd i det fallet.

Att riva dammar är oftast inte en långsiktig lösning utan metoden används vid risk för akut översvämning av jordbruksmark, skogsmark eller infrastruktur.

För jakt utanför den allmänna jakttiden krävs tillstånd. I båda fallen hanteras det som skydds jakt. På Länsstyrelsens hemsida finns en e-tjänst för skydds jakt-sökan.

Åtgärder kan kräva anmälan om vattenverksamhet eller andra tillstånd

Oavsett om en bäverdamm rivs under tillåten period eller efter ett skydds-jaktsbeslut så kan du behöva anmäla rivningsmetoden som en vattenverksamhet. Om du använder sprängmedel för att riva en bäverdamm krävs alltid ett särskilt tillstånd för vattenverksamhet.

En anmälan om eller tillstånd för vattenverksamhet ansöker du om hos Länsstyrelsen, förutom om anmälan gäller för Skellefteå eller Umeå kommun, då ska anmälan göras till respektive kommun.

Fältvandringar med fokus på växtskydd, ogräs och växtnäring

Länsstyrelsen i samarbete med Jordbruksverket bjuder in till fältvandringar. Deltar gör Lina Norrlund och Mattias Andersson från Växtskyddscentralen.

11 juli kl 18:30 – Stenhalla gård, Hökmark, Lövvånger
12 juli kl 09:30 – SLU, Röbbäcksdalen, Umeå

För mer information, sök på fältvandring:
www.lansstyrelsen.se/vasterbotten

Ät hela Västerbotten!

Hur ska man kommunicera så att fler väljer den hållbart producerade maten från hela Västerbotten? Det ska länsstyrelsen i Västerbotten försöka ta reda på i samverkan med kockar, butiker, akademi, länets producenter samt kommunala näringslivsfunktioner i det nya samarbetsprojektet "Ät hela Västerbotten".

Text och foto: Stina Fernerud, Länsstyrelsen i Västerbotten

Länsstyrelsen i Västerbotten är i full gång med projektet "Ät hela Västerbotten". Målet är att i samverkan skapa fler försäljningskanaler och ökad tillgänglighet för både konventionellt och ekologiskt producerade livsmedel från Västerbotten.

Projektet består av ett antal arbetspaket med det gemensamma målet: Den närproducerade maten ska lyftas fram och ta större plats i butiker och på restaurangmenyer i hela Västerbotten. Länsstyrelsen testar en ny projektmodell med arbetspaket som genomförs av upphandlade aktörer med olika kompetenser. Det gör att det även internt inom projektorganisationen ges möjlighet till utbyte av idéer och tankar, som ökar möjligheten till god måluppfyllelse i projektet. En ökad efterfrågan av livsmedel från länet stimulerar inte bara livsmedelsproduktionen

här utan även den lokala ekonomin. Därför är det också viktigt i projektet att arbeta med att få fler att välja den lokala maten från Västerbotten.

För att underlätta genomförandet måste de olika aktiviteterna vara väl koordinerade. Många kontakter kommer att knytas med interna och externa aktörer. Därför känns det tryggt att projektets nya projektkoordinator, Carina Åström, inte bara är van att samordna utan har också en bakgrund inom ekonomi, marknadsföring och kommunikation, vilket lär komma väl till pass. Carina uppmanar alla producenter i Västerbotten att ta kontakt med projektet genom e-post matkompassen@lansstyrelsen.se eller via hemsidan www.matkompassen.info.

Projektets arbetspaket

Regional matmässa

Matevent Umeå AB, Anna Axelsson och Anna Hållsten, ska planera och genomföra en regional branschmässa under år 2024. Planeringen ska ske i nära samarbete med kommunala näringslivsfunktioner samt en referensgrupp bestående av producenter från fjäll till kust. Målet är att mässbesökare, kockar, restauratörer och kostchefer i det offentliga köket, ska få bekanta sig med länets livsmedelsutbud. Ambitionen är att det ska tecknas leverantörsavtal, som i sin tur leder till fler lönsamma och konkurrenskraftiga livsmedelsföretag i länet.

Pilotstudie - merförsäljning och värde av geografisk märkning av lokal mat

Anna-Karin Karlsson vid RISE ska, i samverkan med OK Västerbotten, undersöka hur den lokala maten kan exponeras med olika butikskoncept. Syftet är att undersöka hur till exempel förpackning och geografisk märkning kan påverka valet av mat. Nu i planeringsfasen är man i full gång med att identifiera lämpliga produkter från länet med målet att den lokala matens närvaro ska öka i butikerna.

En smak av Västerbotten

Ambitionen i projektet är också att unga i länet ska ges möjlighet att bekanta sig med den lokala maten. Därför ska helt nya innovativa och hållbara livsmedelsprodukter, gjorda på råvaror från Västerbotten, skapas och testförsäljas på OK Västerbotten. Produkterna tas fram tillsammans med studenter på Gastronomiprogrammet vid institutionen för Kost och måltidsvetenskap vid Umeå universitet under handledning av Björn Norén.

Mer lokal mat på Meny - kockmöte

Köksmästare Anders Samuelsson, känd från Gokväll, kommer att initiera och genomföra relationsskapande aktiviteter mellan producenter och kockar i länet. Allt för att skapa en ökad förståelse för respektive branschförutsättningar med målet att öka andelen lokal mat på meny. Både smakresor och producentresor med fokus på produktutveckling ska genomföras, och därtill kockträffar för att identifiera utmaningar och möjligheter.

Ät hela Västerbotten

Europeiska jordbruksfonden för landsbygdsutveckling: Europa investerar i landsbygdsområden

Projektägare: Länsstyrelsen Västerbotten
Projektperiod: 2023–2024
Finansiering: Landsbygdsprogrammet
Projektledare: Stina Fernerud
stina.fernerud@lansstyrelsen.se
Projektkoordinator: Carina Åström
carina.astrom@lansstyrelsen.se

Projektgruppen: (bakre raden) Anna Axelsson, Anders Samuelsson, Björn Norén, Stina Fernerud projektledare Länsstyrelsen Västerbotten, Anna-Karin Karlsson (främre raden) Anna Hållsten, Carina Åström projektkoordinator Länsstyrelsen Västerbotten och styrgruppsmedlem Kajsa Åberg från Region Västerbotten Turism.

Ny samordnare för Norrbottens livsmedelsstrategi på plats

Sedan mitten av april är Malin Naess, ny samordnare för Norrbottens regionala livsmedelsstrategi, Nära Mat, på plats på Länsstyrelsen i Norrbotten. Hon efterträder Hulda Wirsén som gått in som projektledare för Företagslyftet.

Den första tiden har varit intensiv och spännande. Malin har satt sig in i Nära Mat och alla dess delar, träffat samverkanspartner och olika aktörer inom livsmedelskedjan för att diskutera möjligheter och utmaningar. Det har varit många intressanta möten med inspirerande inspel.

Det är komplexa frågor där det finns stora utmaningar inför framtiden. Ytterst handlar det om den regionala livsmedelsförsörjningen och det finns ett stort behov av att öka livsmedelsproduktionen i Norrbotten utifrån såväl klimatperspektiv som beredskapsperspektiv. Inte minst i den samhällsomvandling som pågår.

Parallellt pågår planeringsarbetet inför hösten. Nära Mat kommer att arrangera en inspirerande konferens under Länsstyrelseveckan i Luleå i november och planeringen inför den är i full gång. Under hösten lyfts också frågan om livsmedelsberedskap med en seminarieövning i ämnet som Länsstyrelsen i Norrbotten arrangerar i höst.

Malin har lång erfarenhet av strategiskt arbete och projektledning från både offentlig och privat sektor, främst kring vat-

tenförsörjningsfrågor. Vid sidan om sitt ordinarie jobb har hon också arbetat med mathantverk som egen företagare.

”Det känns fantastiskt roligt och spännande att få vara med och driva frågorna kring livsmedelsstrategin i länet. Massor av bra saker har genomförts inom Nära Mat och vi ska fortsätta det arbetet. I Norrbotten finns goda möjligheter och fantastiska råvaror, som förtjänar en plats på allas våra tallrikar.”

Är du intresserad av att veta mer om livsmedelsstrategin Nära Mat? Besök gärna webbplatsen www.naramat.nu och hör av dig till Malin Naess med tankar, idéer och frågor!

Malin Naess, samordnare Nära Mat: Norrbottens livsmedelsstrategi. Foto Viveka Österman.

Kommunikatör till Nära Mat

Under våren har Anna Pexer börjat på den nya tjänsten som kommunikator för Nära Mat. Kommunikation är en viktig, för att inte säga avgörande, del i arbetet med att nå ut med den regionala livsmedelsstrategin och de aktiviteter som pågår och planeras till alla målgrupper inom livsmedelskedjan – från primärproducent till konsument.

Anna har en bred bakgrund med erfarenheter från både kommunikation och livsmedel. Hon har arbetat inom kommunikationsbranschen de senaste åren och tidigare som dietist och verksamhetsutvecklare inom offentlig sektor i många år. Hon är också väl bekant med verksamhetsområdet då hon även arbetat med utveckling av lokal livsmedelsproduktion i Västerbotten.

”Det känns fantastiskt roligt att få möjligheten att återvända till dessa frågor och gå in i arbetet med livsmedelsstrategin utifrån nya förutsättningar. Inte minst nu när frågan om lokal livsmedelsproduktion är mer aktuell än någonsin och livs-

medelsförsörjningen har en ny och alldeles självklar plats i samhällsdebatten.”

Kika in på hemsidan www.naramat.nu och följ gärna arbetet med livsmedelsstrategin på vår Facebook - *Nära Mat: Norrbottens livsmedelsstrategi* och Instagram *@nara_mat*.

Anna Pexer, kommunikator Nära Mat. Foto Privat bild

En efterlängtd naturbetesresa med lantbrukare från Västerbotten

Så kom äntligen möjligheten att genomföra naturbetesresan! Ett härligt gäng lantbrukare från Västerbotten, som alla planerat och förberett ett par dagars frånvaro från sina gårdar, möttes på Umeå flygplats den 29 mars. Det var för ganska exakt tre år sedan som denna resa skulle gå av stapeln, men vi vet ju alla vad som kom mellan den gången.

Text och foto: Hanna Lindgren, Länsstyrelsen i Västerbotten

Tysslingen – den magiska svansjön

På Arlanda klev vi på bussen som skulle ta oss till vårt första stopp, lunch på Brunnstagård. Lena (född i Lycksele) och Göran Eriksson bjöd både på sig själva och på god mat! Mellan Brunnsta och Örebro kom snöandet i vägen, men trots all försening var stämningen på topp i bussen och resenärerna var inte sena att lära känna varandra. Ola Jennersten, expert på biologisk mångfald på WWF, följde med och berättade om de höga naturvärden som finns runt Tysslingen, mycket tack vare de betande djuren som håller det öppet och gör den attraktiv för rastande och häckande fåglar.

Väl framme möttes vi av Torbjörn Eriksson. Han driver tillsammans med sin bror Gymninge Gård. Gården är ett kravcertifierat lantbruk med inriktning på naturvårdsproduktion och naturbeteskött och de betar stora arealer runt den fågelrika sjön Tysslingen. Totalt har de ungefär 300 ha naturbetesmark och cirka 350 betesdjur av raserna Hereford och Aberdeen Angus. Då vädret inte var med oss så kunde vi dock inte åka runt sjön och se vårens fåglar som redan kommit på plats, men är ni i trakterna så vet jag att det är väl värt ett besök! Vi åkte därefter vidare till Båsenberga hotell där det vankades middag och kvällsföreläsning med Anna Jamieson, verksam-

hetsledare på Naturbeteskött i Sverige. Anna hade, som vanligt, förmågan att få fokuserade åhörare och intressant och nyttig kunskap kring produktion och försäljning av naturbeteskött.

Nötkreatur, lamm och vattenbufflar

Dag två startade med en vacker utsikt från hotellet! Efter en god frukost, en och annan morgonpromenad och lite biljardspel (!), så styrde vi kosan mot Magdakullan. Där möttes vi av Eva Eneblad och den norrbottniskbördige Christer Nordqvist som sköter gården. Här har de en av Sveriges största besättningar av rödkullor men förutom det så har de restaurang och gårdsbutik, säljer köttlådor samt har en loppis i gamla magasinet. En fantastisk god och värmande lunch avslutade besöket och vi var många som hade kunnat ta med en liten rödkullskalv på bussen!

Öja gård

Gustaf och Ebba är ett ungt par som har riktat in sig på lammproduktion. De fick under 2022 utmärkelsen Årets lammleverantörer och har 250 tackor som startar sin lamning i december/januari. Dagen innan vårt besök hade första gruppen med lamm skickats till slakt. I maj har samtliga lamm lämnat gården och tackorna går själva ut på bete, främst på naturbe-

Några av rödkullorna och deras fina kalvar.

Framför ligghallen hos Mattias Wistrand.

tesmarker. De 40 vattenbufflarna sköter mycket av strandbetena som hävdas och djuren har en god förmåga att beta långt ut i vattnet. Öja gård tillverkar också buffelmozzarella med en försvinnande åtgång.

Knutsta Skattegård

Vårt sista stopp var hos Mattias Wistrand som driver gården tillsammans med sin fru Anna. Det blev en passande fikapaus utanför ligghallen medan vi fick höra och ställa frågor kring besättning och avelsarbetet. Mattias, som var i Västerbotten den andra februari på nötköttsdagen i Vindeln, tyckte det var roligt att få besöket och visade glatt sina stallar och praktiska lösningar kring drivning och hantering av djuren. Kalvningarna var så gott som avslutade och då de flesta av korna smineras så var det full fokus på den delen nu.

Ett stort tack till alla er som var med, ni förgyllde resan med alla glada skratt och härliga samtal!

Med på resan var även Stina Fernerud och Torbjörn Lindahl, Länsstyrelsen, som höll både ordning och låda! Resan finansierades av EU medel inom Landsbygdsprogrammet, projektet heter Bevara och utveckla ängs- och betesmarker.

Visar bra lösningar för drivning och hantering av djuren.

Lieslätterkurser

Kursen riktas till dig som sköter ängsmarker med lie idag, eller som vill lära dig att sköta ängsmarker med lie. Full utrustning finns till utlåning till samtliga deltagare. Det finns inga förkunskapskrav och du behöver inte vara stark eller ha god kondition för att slå med lie. Kurshållare är Jenny Nilsson, Panternigeln Äng & Trädgård.

Tider och platser:

- 10 juli, Västerbotten, kusten
- 11 juli, Rosfors bruk, Piteå, kl. 9 - 16
- 12 juli, Gallejaur, Arvidsjaur, kl. 9 - 16
- 13 juli, Östra Ormsjö, Dorotea, kl. 9 - 15

För mer information och anmälan:

www.lansstyrelsen.se/vasterbotten
www.lansstyrelsen.se/norrboten
 Sök på lieslätterkurs

Länsstyrelsen
Västerbotten

Länsstyrelsen
Norrbotten

Hushållnings
sällskapet

KUNSKAP FÖR LANDETS FRAMTID

Aktuella aktiviteter

Kurs i sparsam körning

Kursen i sparsam körning ger dig ökade kunskaper vad gäller körteknik och maskinernas konstruktion kopplat till hur man får ner bränsleförbrukningen. Hushållningssällskapet kommer att hålla kurser i sparsam körning i Norrbottens län. Kursdeltagandet är kostnadsfritt och består av en heldag med teori kombinerat med två individuella körpass, samt återträff med uppföljning.

Välkommen med din anmälan!

Veronica Landström, 0920-244 180 eller
veronica.landstrom@hushallningssallskapet.se

Finansieras av
Europeiska unionen

Kurs: Förbättra bördighet och höj skördarna

I den här kursen får du kunskaper om hur du kan gynna markstrukturen och skapa förutsättningar för en bra rotutveckling, med bra växtnärsutnyttjande och god vattenförsörjning. Anna Bjuréus, Jordbruksverket, rådgivare inom vattenhushållning och sakkunnig om markvård och jordhälsa kommer vara med som expert. Träffen kommer ske i fält. Mer info kommer på våra sociala medier inom kort.

För mer information: Marie Björs, Växtodlingsrådgivare
073- 803 87 20 | marie.bjors@hushallningssallskapet.se

Europeiska jordbruksfonden för landsbygdsutveckling

greppa näringen

Länsstyrelsen Jämtlands län

Hushållnings sällskapet

www.hushallningssallskapet.se/kalender

MATHANTVERKETS MÖTESPLATS.

SÆERIMNER

20
23

OCH

SM i

MATHANTVERK

17-19 OKTOBER
VÄSTRA GÖTALAND
ÅHAGA, BORÅS

Information
och anmälan på
eldrimner.com

ELDRIMNER

Nationellt resurscentrum för mathantverk

Länsstyrelsen
Jämtlands län

Europeiska jordbruksfonden
för landsbygdsutveckling. Europa
investerar i landsbygdsområden

eldrimner.com

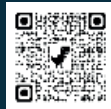

Företagslyftet

Passion för landsbygd. Sinne för företagande.

Norrbottnen behöver fler landsbygdsföretagare som gör sin passion till lönsamma företag. Företagslyftet riktar sig till dig som är landsbygdsföretagare i Norrbotten och vill utveckla ditt företag för framtiden. Med strategisk företagsledning och verktyg för en hållbar verksamhet – ekonomiskt, socialt och miljömässigt.

Scanna QR koden eller besök vår hemsida www.naramat.nu för att läsa mer och gå med i Företagslyftet.

Med **fokus** på att skapa ökade **förutsättningar** för en stärkt **livsmedelsförsörjning**

Fältdagar
22-24/8
på Öjebyn Agro Park

ÖJEBY LANTBRUKSMÄSSA

Ur programmet

Fördjupade visningar av demoodlingar och fältförsök

Teknikdemo, föreläsningar, företagsaktiviteter, träffa branschkollegor och mycket mer...

Läs mer på www.ojebylantbruksmassa.se

NÄSTA NUMMER

Mer om markuppföljningen?

Vad behöver du göra och vad är viktigt att tänka på?

Kor på kompostbädd?

På Malgomajgården har man nytt stall med kompostbädd där korna trivs året om.

Djurvälfärdsersättningar

Djurvälfärdsersättningar är till för dig som arbetar med ökad god djurhälsa hos får, suggor eller mjölkkor. För samtliga djurslag gäller att man har en nedskrivna plan för årets arbete. Djuren ska som alltid vara korrekt märkta och journalförda för spårbarheten i livsmedelskedjan. Sedan gäller olika villkor för olika djurslag.

Sista ansökningsdag skall du ha produktionsplanen för året klar. Övrig dokumentation skall finnas före 31 oktober.

Vid kontroll ska dokumentation uppvisas. Om du inte följer villkoren riskerar du avdrag på stödet.

Får – Du ska göra foderinventering, analysera fodret och göra minst tre foderstater. Du ska göra minst tre hullbedömningar och notera resultatet. Du ska klippa fåren minst två gånger per år, planera betessäsongen, ta träckprov och ha nedskrivna mottagningsrutiner för då nya får kommer till besättningen.

Suggor – Du ska göra analyser på foder, vatten och strö. Regelbundet göra hullbedömningar och korrigera utfodringen vid behov. Regelbunden produktionsuppföljning med dokumentation av antal smågrisar, födda och avvanda, anledningar till utgångsorsak med mera ingår också.

Mjölkkor – Du ska verka korna minst två gånger per år med hjälp av en certifierad klövverkare. Vid problem ska korna få klövarna behandlade och en plan för att förebygga problem upprättas. Alla åtgärder ska dokumenteras på individnivå i en klövhälsorapport.

Allt du behöver veta inklusive checklistor finns på jordbruksverket.se, sök på "djurvälfärdsersättning".

Länsstyrelsen
Västerbotten

Europeiska jordbruksfonden för
landsbygdsutveckling: Europa
investerar i landsbygdsområden

Länsstyrelsen
Norrbotten